

مشروح هفتمین نشست کنشگران

ارتباطی آب

با موضوع بیمه سیل

اندیشکده تدبیر آب ایران

زمستان 98

فهرست مطالب

3.....	مقدمه
3.....	بلاياى طبيعى
4.....	ضريب نفوذ.....
4.....	اتكايى
5.....	انواع سيل.....
5.....	نقش بيمه در حفاظت محيط زيست.....

از آنجایی که تعریف درست و دقیقی در صنعت بیمه از سیل وجود ندارد و بررسی انواع سیل می‌تواند موضوع بحث‌برانگیز و قابل تأملی باشد. از این رو با بررسی تجربه جهانی می‌توانیم تا حدود زیادی دریابیم که سیل‌هایی که در کشور ایران رخ می‌دهند دارای چه ویژگی‌هایی هستند و از چه راهکار اجرایی و اجتماعی در مقابل با این بلای طبیعی می‌توان استفاده کرد. به همین صورت برای انتقال صحیح مفاهیم حوزه بیمه سیل به نهادهایی مانند اندیشکده تدبیر آب ایران نیاز است تا با تسهیلگری موضوع را اجتماعی و در دستور کار جامعه قرار دهند. چراکه این نهادها با بررسی زوایای مغفول مانده از نگاه عموم می‌توانند حلقه اتصال بین جامعه و صنعت بیمه سیل باشند. از طرفی لازم است بتوانیم بررسی کنیم با وقوع سیل چه خسارتی به جامعه وارد می‌شود و صنعت بیمه چه نقشی در جبران خسارات وارد شده دارد. از این رو سؤالاتی مطرح می‌شود که سیل در صنعت سیل به چه معناست؟ انواع سیل و بلایای طبیعی به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ مفهوم اتکایی در صنعت سیل چیست؟ و نقش بیمه در حفظ محیط‌زیست چگونه خواهد بود؟ لازم به ذکر است مواردی که گفته می‌شود نمونه‌های بین‌المللی است که رخ داده و ما به‌عنوان مصرف‌کننده از این نمونه‌ها استفاده می‌کنیم. از آنجایی که اندیشکده‌ها محلی برای گفت‌وگو در مورد مفاهیم بیمه و سیل هستند، در هفتمین نشست کنشگران ارتباطی آب با موضوع «بیمه سیل» که در اندیشکده تدبیر آب ایران با حضور کارشناسان حوزه بیمه از شرکت تجارت نو و جمعی از روزنامه‌نگاران فعال حوزه آب و محیط‌زیست در تاریخ 23 دی 98 برگزار و به این موضوعات پرداخته شد.

2. بلایای طبیعی

در صنعت بیمه سه دسته خسارت کلی وجود دارد: 1. خطرات طبیعی (سیل، زلزله، طوفان، اتفاقی که اخیراً در جنگل‌های استرالیا رخ دارد، تسانومی...) به عبارتی خطراتی است که به‌صورت طبیعی رخ می‌دهد و بیمه‌پذیرند. 2. عوامل انسانی جزو موارد مهمی هستند که بیمه‌پذیر هستند که مهم‌ترین آن‌ها (ریسک‌های سیاسی، حمله‌های تروریستی، آشوب، شورش و...) 3. عوامل فنی و فناوری مانند انفجار زیرساختی که ساخته‌ی دست بشر باشد. ریسک‌های تروریستی مواردی است که تازه در 30 سال اخیر رخ داده است و کسی نمی‌دانست که عوامل انسانی مانند حمله‌های تروریستی بیمه‌پذیر هستند. از این رو تمام شرکت‌های بیمه ریسک‌های تروریستی را تحت پوشش بیمه قراردادند.

طبق آماري که از سال 1980 وجود دارد خطرات طبیعی را به چهار دسته می‌توان تقسیم کرد: 1. اتفاقات ژئوفیزیکی، مانند زلزله 2. هیدرولوژیکی، مانند سیل. 3. اقلیمی، مانند تغییر اقلیم. 4. تغییرات آب و هوایی، مثل طوفان؛ که از این سال تاکنون دسته اول و دوم با آهنگی آرام و منظم رخ دادند و خیلی رشد نکرده‌اند؛ اما موارد سوم و چهارم از سال 2005 به بعد دارای رشد بالایی بودند. خسارات سیل از 2015 و 2016 میزان زیادی بوده است. برای صنعت بیمه بلایای طبیعی ریسکی بوده که در حال افزایش است. بلایای طبیعی از سال 1980 تاکنون برای کل دنیا بالغ بر 5 هزار میلیارد دلار خسارت و هزینه داشته است؛ و بیشترین خسارات شامل طوفان و سیل بوده است. سیل در دنیا

به‌عنوان بلایای طبیعی مخاطره برانگیز در دنیا شناخته‌شده است. از 40 درصد خسارات ناشی از سیل تنها 12 درصد از سال 1980 توسط صنعت بیمه پوشش داده‌شده است. حجم عظیمی از خسارات ناشی از سیل بر زیرساخت‌هایی مانند (جاده، پل و ...) که معمولاً بیمه ندارند، بوده است.

3. ضریب نفوذ بیمه

چقدر از تولید ناخالص ملی (gdp) به فعل‌وانفعالات صنعت بیمه اختصاص دارد؟ چقدر از حق بیمه تولیدی شرکت‌های بیمه که به‌عنوان درآمد شناسایی می‌کنند در قالب کلیه فعالیت‌های اقتصادی کشور می‌آید؟ چقدر از آن gdp به صنعت بیمه ربط دارد؟ هرچه قدر که سهم صنعت بیمه از gdp بالاتر باشد ضریب نفوذ بالاتر است. ضریب نفوذ کشورهای توسعه‌یافته بالاتر و کشورهای در حال توسعه پایین‌تر است.

Protection gap

معضل صنعت بیمه در کل دنیا این مفهوم است که وقتی اتفاقی رخ می‌دهد چقدر از این اتفاق بیمه‌شده است؟ این مفهوم فقط در صنعت بیمه تعریف می‌شود. به‌عنوان مثال خانه‌ی به ارزش 10 میلیون دچار آتش‌سوزی می‌شود ولی بیمه‌ی دو میلیون تومانی صورت گرفته است و خسارت مقداری که بیمه نشده است را باید به‌صورت آزاد پرداخته کرد. protection gap نامیده می‌شود. در تمام دنیا تلاش بر این است که این فاصله‌ی موجود را پایین بیاورند یعنی اگر اتفاقی می‌افتد اکثر آن بیمه‌شده باشد.

4. اتکایی

یکی خصوصیات اصلی اتکایی تقسیم ریسک جهانی است به این معنی که ریسک‌های ناشی از بلایای طبیعی هر کشور برای کشورهای مختلف تقسیم می‌شود. به‌عنوان مثال ریسک زلزله‌ی ایران مثل شهر "بم" باید بین کشورهای دیگر تقسیم شود چراکه کشور ایران به‌تنهایی به لحاظ اقتصادی توان مدیریت ریسک‌های به وجود آمده را ندارد. در صنعت بیمه بخشی تحت عنوان «بیمه اتکایی» وجود دارد که از قرن 17 مرسوم بوده است. مطابق این نوع بیمه هزینه‌ی خسارت‌های ناشی از بلایای طبیعی هر کشور به‌صورت جهانی بر چندین کشور تقسیم می‌شود که این خاصیت جهانی به دلیل وجود تحریم‌ها برای ایران صدق نمی‌کند.

شرکت بیمه ریسک بلایای طبیعی را می‌پذیرد به عبارتی هرگونه اتفاقی بیافتد که ناشی از زلزله، سیل و باقی مخاطرات طبیعی باشد شرکت بیمه پرداخت می‌کند. شرکت بیمه لازم است برآورد کند که چه اتفاقی رخ داده که از سال 1980 تاکنون شدت ریسک بالا رفته است که باید حق بیمه بالاتری از بیمه‌گذار گرفته شود. اگر شرایط اقتصادی مناسب نباشد در نهایت افراد بیمه را کنار می‌گذارند و زیرپوشش بیمه نمی‌روند. بر اساس مطالعات انجام‌شده مناطق گرم‌تر رطوبت بیشتری را جذب می‌کنند و این رطوبت بیشتر در نهایت منجر به بارش پر شدت تری می‌شود. به عبارتی گرمایش جهانی که به دلایل مختلفی ایجاد شده است و سبب ضرر رساندن به صنعت بیمه می‌شود. در دنیا بیمه‌پذیری

سیل بسیار پایین است. در بیمه به صنعت‌هایی که در اثر وقوع سیل دچار حادثه می‌شوند علاوه بر اینکه هزینه خسارات پرداخت می‌شود هم هزینه‌ی مدت‌زمانی که صنعت برای احیا دوباره نیاز دارد را تحت عنوان "عدم نفع" پرداخت می‌کنند. **BUSSINUEES INTRUPTION** ناشی از سیل دارای ضریب نفوذ پایین است و در کل دنیا به دنبال اهمیت بخشی به این مسئله هستند. شرکت‌های اتکایی بیمه دانشگاه‌هایی برای بررسی ریسک‌هایی که بیمه می‌شوند دارند. دو شرکت آلمانی و سوئیسی در این زمینه فعال هستند. این شرکت‌ها علاوه بر کار بیمه مشغول به پژوهش‌های علمی در مورد اینکه سیل می‌تواند چه کمکی به صنعت بیمه کند، هستند. بیمه‌نامه سیل توسط افراد در کشورهای جهان سوم خریداری نمی‌شود. معمولاً توسط نهادهایی که مالکیت تعداد زیادی منازل مسکونی را برعهده دارند تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرند. از طرفی دیگر هم‌زمان با صدور بیمه‌نامه سیل توصیه‌های ایمنی ارائه می‌شود که در جهت پایین آمدن خسارات باید انجام شود.

5. انواع سیل

سیل‌های رودخانه‌ای: به خاطر بالا آمدن حوضه آبریز رود یا رود اصلی اتفاق می‌افتد؛ که بر اثر بارندگی خیلی شدید در یک منطقه رخ می‌دهد. معمولاً این سیلاب رودخانه‌ای تمام مناطق و شهرهای نزدیک رودخانه‌ها را تهدید می‌کند. خسارات ناشی از این سیلاب را می‌توان به آلودگی آب و خسارات زیاد اشاره کرد. جهت جلوگیری از بروز این خسارت‌ها می‌توان به زنگ هشدار، جابه‌جایی و تخلیه ساکنین اطراف رودخانه‌ها اشاره کرد.

سیلاب ساحلی: به دلیل بالا آمدن آب دریا نزدیک مناطق ساحلی اتفاق می‌افتد؛ که به صورت طوفان دریایی و سیل رخ می‌دهد و در جهت پیشگیری این نوع سیلاب از زنگ هشدار، جابه‌جایی و تخلیه ساکنین اطراف دریا می‌توان استفاده کرد.

سیل برق‌آسا: که در ایران نیز به کرات رخ می‌دهد که در مناطق مشخصی با بارش سریع اتفاق می‌افتد. در راستای کاهش خسارات تخلیه سریع و توصیه‌های ایمنی همراه با بیمه‌نامه سیل است که در بسیاری از کشورها برای این نوع سیل اجباری است.

6. نقش بیمه در حفاظت محیط‌زیست

آنچه در محیط‌زیست مغفول مانده ارزش‌های اقتصادی است. ارزش‌گذاری محیط‌زیستی و نحوه انجام آن در پوشش دهی بیمه نقش اساسی دارد. از این رو لازم است تا فضایی در جهت بررسی ارزش‌های اقتصادی ایجاد شود، اینکه با چه معیارهایی می‌توان ارزش اقتصادی محیط‌زیست را تخمین زد. نقش و نحوه ورود بیمه در پوشش دهی بایستی مشخص شود که چگونه خواهد بود. فرهنگ بیمه زمانی که در جامعه رشد کند باعث حفاظت از دستاوردهای شخصی و محیطی می‌شود؛ که این امر از طریق پیشگیری یا همان توصیه‌نامه‌های اجرایی در جهت ایمنی بیشتر توسط بیمه‌نامه‌ها ارائه می‌گردد. از این رو با برطرف کردن معایب از بروز خسارات بیشتر می‌توان جلوگیری کرد. از طرفی با کمک بیمه می‌توانیم حفاظتی در جهت حفظ محیط‌زیست ایجاد کنیم. حتی می‌توان موضوع حفظ محیط‌زیست تحت عنوان

مسئولیت اجتماعی دید. از طرفی دیگر با بررسی الگوهای جهانی می‌توانیم پس از مشخص شدن ارزش‌گذاری بر روی محیط‌زیست و تدوین قانون و برداشت درست از الگوی جهانی در راستای بهبود قوانین و عملکردها بکوشیم. چراکه عدم وجود تجارب جهانی، روند شناخت مسیر و نحوه برخورد با محیط‌زیست برای ما دشوار خواهد بود. عدم بیمه کردن جنگل‌ها و منابع طبیعی از سوی هیچ دولتی سبب بروز این مسئله شده که اگر در صورت بروز خسارات ناشی از بلایای طبیعی بیمه نباشند، جبران نخواهند شد. از طرفی دیگر بیمه سیل بیشتر در بخش مسکونی صورت می‌گیرد. این درحالی است که دو بخش در سیل همچنان بی‌پناه می‌مانند، یکی بخش زیرساخت‌های عمومی و دیگری منابع طبیعی است. به‌عنوان مثال در سیل اخیر سال 98 بسیاری از پل‌ها در لرستان نابود شدند و هیچ نهادی این زیرساخت‌ها را بیمه نکرده بود. از این رو برای بیمه شدن این موارد لازم است که مطالبه عمومی صورت گیرد و مشخص شود چه کسی متولی بیمه‌گذاری زیرساخت‌های کشور است.